wanneer hij met zijn tractement niet toekomen kan.

Het is daarom niet meer dan billijk, dat onze Kerken de bedragen, die dusver hiervoor werden uitgekeerd, verhoogen. De koopkracht van het geld is wel tot de helft gedaald, nu alles zoo schrikbarend duur is geworden. In het maatschappelijk leven ziet men dan ook, hoe ieder, die voor een ander een dienst verricht, daarvoor een veel hoogere betaling eischt. Geen werkman werkt meer voor hetzelfde loon, geen kapper kapt meer voor den ouden prijs, geen dienstbode kunt ge meer krijgen of ge moet meer betalen; geen dokter, die zijn rekening niet verhoogt. Heel het economisch leven verandert, doordat het geld bijna de helft in waarde daalde.

Maar dan is het ook niet recht en billijk, dat de diensten, waartoe men de predikanten uitnoodigt, nog op den ouden voet gesalarieerd worden. Feitelijk wil dit dan zeggen, dat men aan hen uitkeert de helft van wat men vroeger betaalde. En al zijn onze predikanten veel te kiesch om hierover een klacht te doen hooren, toch mag dit voor de Kerken geen reden zijn, om dien toestand te bestendigen. Veeleer hebben zij uit eigen beweging te zorgen, dat ook wat deze bijzondere inkomsten betreft, de belooning in overeenstemming worde gebracht met de waarde, die het geld nu heeft.

Dat is niet meer dan een eisch van billijkheid.

En we twijfelen dan ook niet, of deze enkele wenk zal reeds voldoende zijn, om onze Kerken hare roeping in dezen te doen verstaan.

Het teeken van het Beest.

Een onzer lezers, landbouwer en bestuurslid van een Coöperatieve vereeniging, vraagt ons, of zulk een coöperatieve vereeniging wel geoorloofd is?

Tot dusver had hij hieromtrent geen consciëntiebezwaar, maar hij ontmoette een broeder, die beweerde, dat het deelnemen aan zulk een coöperatieve vereeniging verkeerd was en dit grondde op hetgeen in Openbaringen 13 : 16 en 17 gezegd wordt, dat het Beest aan allen, kleinen en grooten, rijken en armen, vrijen en dienstknechten een merkteeken zal geven aan hunne rechterhand of aan hunne voorhoofden, en maken zal, dat niemand mag koopen of verkoopen, dan die het merkteeken heeft, of den naam van het Beest of het getal zijns naams.

Laat ons dezen bezwaarden broeder, die klaagt, dat het in dezen tijd zoo moeilijk is voor Gereformeerde boeren om het goede spoor volgens Gods Woord en onze beginselen te houden, gerust mogen stellen. Er zijn heel wat ernstiger gevaren, die hem in dezen tijd bedreigen, dan het lidmaatschap van een coöperatieve vereeniging. Hij denke maar eens aan het achterhouden van de door de Regeering geëischte voorraden en den smokkelhandel, die daarmede gedreven wordt.

Het teeken van het Beest, waarvan in Openbaringen 13 gesproken wordt en zonder hetwelk ontvangen te hebben niemand zal mogen verkoopen of koopen, heeft niets te maken met een coöperatieve vereeniging, hetzij deze plaatselijk, provinciaal, of nationaal is, of zelfs, wat met geen enkele coöperatieve vereeniging dusver het geval is, zich over heel de wereld zou uitstrekken.

Wat de Apostel Johannes met het Beest bedoelt is niet een coöperatie, die van haar leden eischt alleen bij haar te koopen en te verkoopen, maar een anti-Christelijke macht, die over heel de wereld zich zal uitstrekken en zoover zal gaan, dat zij ook heel het economische leven beheerschen zal en daarom een ieder, die het teeken van dit Beest niet draagt als bewijs, dat men tot de volgelingen van deze anti-Christelijke macht behoort, van de saamleving zal uitsluiten. Wat vroeger bij de Revolutie in Frankrijk geschiedde en thans weer onder het schrikbewind der Bolsjewikies in Rusland zich afspeelde, doet veel meer aan de vervulling dezer profetie denken, dan het oprichten van een coöperatieve vereeniging, waarvan ieder vrijwillig lid kan worden en waarbij aan niemand naar zijn politieke of religieuze overtuiging gevraagd wordt. Het kenmerkende van het Beest toch is, zooals Johannes zegt, dat het den naam van God lastert, aan Gods heiligen den krijg aandoet, en de menschen dwingt om het beeld van het Beest te aanbidden en wanneer ze dit niet willen doen, hen doodt, en hiervan is bij de coöperatie geen sprake. Het is daarom niets dan een misbruik van het Woord van God, wanneer men zulk een tekst gebruiken wil om daarmede de coöperatie te bestrijden.

Of coöperatie op zich zelf gewenscht is of niet, is een oeconomisch vraagstuk, waarover we ons hier niet hebben uit te laten. Waar we alleen tegen op wilden komen, is, dat men door zulk een dwaas beroep op een tekst, die er niets mee te maken heeft, de coöperatie als zondig zou willen veroordeelen.

Dr. H. H. K.

Leestafel.

H. S. S. Kuyper. Hongarije in Oorlogstijd. In en om de Nederlandsche Ambulance te Boedapest. (Benevens een uitstapje naar Weenen. E. J. Bosch Jbn.) — Baarn 1918.

III.

Nu nog het *tweede gerecht* en het *nagerecht*.

Het »tweede gerecht" is, als de »hoofdschotel", bereid uit producten van het Hongaarsche land, maar van lichter soort. Het is kleiner van omvang, doch even smakelijk van inhoud en niet minder smaakvol van vorm.

Voor Ambulance-leven in Boedapest, het *pièce de resistance*, gebruikte de schrijfster haar ervaringen, die zij, als Hoofd der Huishouding van het Ziekenhuis, voor Vacantie in de Hohe Tatra haar ervaringen, die zij, in het Hongaarsche hoog-gebergte, als Touriste had opgedaan. Het eene stuk telt 202, het andere maar 61 bladzijden. In beide stukken is echter aan den schrijftrant gelijke zorg besteed en beide laten zich even aangenaam lezen.

* * *

In Vacantie in de Hohe Tatra begint Mej. Kuyper met te vertellen hoe zij en haar zuster uit Boedapest op een koelen vroegmorgen van den laatsten Junidag aankwamen te Csorba, »simpel dorpje aan den voet van het gebergte" en zij voegt daar dan enkele bijzonderheden van geographischen aard aan toe. Maar dan komt uit wat zij verder vertelt weer al het innerlijke, heel de »inwendige mensch" van de schrijfster onverholen naar buiten.

Eerst in dat geval met de kamers in het Grand-Hotel te Csorba. Voorzienige vrouw als zij is, had zij ze van Boedapest uit besteld en aan die bestelling, zoo was haar stellig verzekerd, zou voldaan worden. Maar ja-wel! gelijk vroeger, zou zij ook nu weer ervaren, dat de *punctualiteit* niet behoort tot de deugden der Hongaarsche volksziel. Bij aankomst toch bleek, dat de door en voor de twee dames bestelde appartementen reeds door andere logeergasten betrokken waren. Nu was dit geval of liever ongeval nog al blij-eindigend, want na een half uur wachten en doordat zij een aanbevelingsbrief van niemand minder dan Minister Tisza konden toonen, kregen zij, zij het dan ook in de dépendance, een paar mooie vertrekken.

Maar het voor mij merkwaardige in heel dit gebeuren, is weer de beheerschte evenwichtigheid, die Mej. Kuyper er in betoonde. Haar, door humoristischen kijk op de kleine tegenheden des levens geholpen zelfbeheersching, waardoor zij geen oogenblik haar gemoedsrust verloor, geen oogenblik van stuur raakte. Mij te merkwaardiger, omdat ik in zulk 'n geval dames en ook heeren meermalen in een tot heftig, zich in schreeuw-woorden, voet-gestamp, handen-gezwaai en oogen-geflikker luchtgevend affect van opsteigerend onlust gevoel, heb gezien.

Dan, de »innerlijke mensch", ook van »hoogstaande vrouwen" om die malle uitdrukking nu maar eens te gebruiken, heeft, bij ons aller betrekkelijke ongeschiktheid tot volkomenheid, soms zijn zwakke momenten. En onze schrijfster maakt daarop geen uitzondering. Dit blijkt uit het andere geval waarvan zij vertelt.

Zij, de evenwichtige, heeft, naar zij in haar dagboek schrijft, al spoedig nadat zij de kamers in de dépendance had, een oogenblik beleefd van wat ik zou willen noemen hartstochtelijke vervoering. 't Was toen zij, mediteerend over »Rust en Eenzaamheid», zich herinnerde de Roomsche *retraite*. De zede onzer roomsche medechristenen, zoowel leeken als geestelijken, om zich in 'n »retraite-huis» zoo nu en dan, voor korter of langer tijd terugtetrekken uit, afstezonderen van de wereld. Mej. Kuyper noemt dat een »gulden instelling». »Waarom», zoo verzucht zij, »hebben wij haar niet behouden?» »Zou het nog niet kunnen wederkeeren?» Zoo gaat het dan eenige bladzijden voort en met al het scherp zien van uit den band der bezinning gesprongen willen staroogt zij naar Gereformeerde *retraites*.

Ook ik voel er en zelfs zeer veel voor om me, tot »ruste in eenzaamheid» uit druk en drukkend werk-leven soms 'n tijdje terugtetrekken. Maar dan op 'n plek waar ik met God en de natuur zoo heelemaal alleen ben en van mijn denkende en vooral willende medeschepselen zoo min-mogelijk merk.

Aan zoo'n retraite-huis, zoo'n »huis vol menschen», heb ik allerminst behoefte; tot het »ruste in eenzaamheid» zoeken in zoo'n inrichting, zelfs met allemaal Gereformeerde menschen, heb ik tot op heden, en mijn vacantie is weer in 't zicht, niet de minste aandrift gevoeld. Ook niet, nu Mej. Kuyper's boek er mij van op het denkbeeld brengt. Aan dit denkbeeld toch verbindt zich voor mij èn het »zooveel hoofden zooveel zinnen» èn erger nog, de gedachte aan een »Gesamtwille« waaraan mijn willend-Ik zich dan weer ook daar zou hebben te onderwerpen. Daarbij komt, dat je, zelfs in zoo'n Gereformeerd retraite-huis, gevaar loopt van min-verkwikkelijke belevingen zooals Petrus ze te Antiochie had.

Ik weet wel, dat onder mijn niet-Roomsche, jongere en serieuze tijdgenooten, bevliegingen voor *retraite*-huizen aan de orde van den dag zijn, en op zichzelf is het dan ook niet zoo bijzonder, dat Mej. Kuyper er een kreeg. Maar het bijzondere, het merkwaardige zit 'm hier in het bijkomstige, in de omstandigheid, dat die opwelling, zelfs bij haar, doorwerkte tot hartstochtelijke vervoering.

Bij haar »de evenwichtige".

Toch is ook dit zielkundig te verklaren, want aan den passus over de »Gereformeerde retraites" laat zij dezen voorafgaan: »Eerst nu valt, in volle zwaarte, de moeheid op ons, de moeheid naar geest en lichaam beide, na een half jaar arbeidens, dat zooveel van dat tweetal gevergd hebt.« (p. 255).

Is te begrijpen, en ook te begrijpen, dat in zoo'n toestand een evenwichtige ziel haar evenwicht kwijt raakt.

Maar laat mij er nu bijvertellen, dat dit bij Mej. Kuyper toch maar heel kort geduurd heeft. Na op dien dag van aankomst eens lang en goed te hebben geslapen, teekent zij reeds den volgenden dag op: »Heden hebben wij uitgepakt en onze kamers wat »gezellig" gemaakt«.

Zij heeft haar zielig evenwicht weer hervonden.

En dan zoeken en vinden de beide dames, te midden van het gebergte, gedurende haar verdiende vacantie wel eens »ruste in eenzaamheid", maar dit haar isolement duurt toch maar kort.

Ook onze schrijfster deelt dan in het tafelgenot dat het Grand-Hotel biedt. Straks worden wandelingen en bergtochten, in gezelschap van andere logeergasten, ondernomen en Mej. Kuyper's, voor natuurschoon zoo ontvankelijk gemoed wordt daarbij, vooral door de aanschouwing der bergen, ontroerd. Een schoonheidsontroering, verbonden met die welke de aanschouwing der in Zijn schepping doorschijnende heerlijkheid Gods wekte, en waarin zij haar lezers, door middel van lang niet onverdiensteliike woordkunst, doet deelen. Ook ontvangen en brengen zij bezoeken aan vrienden uit Boedapest, die in de Hohe Tatra hun zomer-séjour hebben. Bezoeken van de familie G., verwanten van Dr. Sagi en door welk gezin zij dan weer in kennis komen met andere Hongaren. Met een Mevrouw Vadja, 'n Calviniste, die »met bijzonder veel genoegen, in Duitsche vertaling, de Stone-lectures van Prof. Bavinck en Prof. Kuyper had gelezen en er hard over denkt ze in 't Hongaarsch te vertalen." (p. 318)

Van nieuwe bevliegingen op het stuk van retraite-huizen geen spoor meer!

Wel vindt de lezer van Vacantie in de Hohe Tatra, als in heel het boek, van die zoo weldadig aandoende trekjes, die teekenend zijn voor wat ik zou willen noemen het ook met haar verstand liefhebben van haar vader.

Zoo, wanneer het kamermeisje van het Grand-Hotel op het zien van Dr. Kuyper's photo, zich den hoogen gast, waarvoor zij den diepsten eerbied koestert, uit haar vroeger Hotel-Hongaria te Boedapest herinnerend, verwonderd en bewonderend haar »Hollandi Minister"! uitjubelt en Mej. Kuyper dan met rechtmatigen trots zegt: »Und das ist mein Vater!" (p. 258).

En zoo ook, haar blijheid, wanneer een Hongaar, haar zijn boek met »handteekeningen van groote mannen en vrouwen over de geheele wereld' toont en hij haar daarin laat lezen:

Het vaderlandt gethrouwe
Blijf ick tot in den doet

Boedapest, April 1916. Dr. A. Kuyper.

Maar onder dit alles verliest de schrijfster het doel van haar boek niet uit het oog. Zij bedoelt er mee ons, haar landgenooten, Hongarije nader te brengen; »het land en het volk". Het volk dat zij óók met echt-vrouwelijk medegevoel lief heeft. »De Hongaren«, zoo schrijft ze, naar ik reeds vroeger meedeelde, »zijn niet verwend. Eer voelen zij zich miskend en achteruitgezet, door het machtige Oostenrijk vooral«.

Niet zonder daarvan een staaltje te vertellen, dat meer spreekt dan lang betoog, eindigt Vacantie in de Hohe Tatra. Als de dames op den 23en Juli uit het Hongaarsche booggebergte met den electrischen trein naar Wernen vertrekken, zit in den Speisewagen ook een Oostenrijksch officier. »Hij is woedend, dat de spijskaart in 't Hongaarsch gedrukt is, nóg woedender, dat de Hongaarsche kellner bijna geen Duitsch verstaat.« En als hij hem behandelt op een wijze, die ik kortweg vlegelachtig zou noemen, dan, zoo schrijft Mej. Kuyper van dien kellner, »ik voel den wrok in zijn hart, hij voelt zich als alleen Hongaarsch-sprekende Hongaar niet de mindere van den alleen Duitsch-sprekenden Oostenrijker.«

* * *

Van het naar omvang kleine »nagerecht,« niet uit 'n Boedapester Conditorei van Gerbeaud, maar uit een Weenes keuken, is gemaakt, wat er, onder min gunstige omstandigheden, van te maken was. Men mist er enkele onmisbare ingrediënten in, maar overziet dat goedmoedig bij de wetenschap, dat zij nu eenmaal niet te krijgen waren, en dat te eer omdat het wel wat haastig, maar toch niet zonder smaak is toebereid, en ook verre van onsmakelijk is.

Op p. 10 van haar boek spreekt de Schrijfster van »mes rencontres et mes impressions« en ook voor de samenstelling van Een week te Wernen heeft ze gebruik gemaakt van wat zij in de laatste Juli-week van '17 in Oostenrijks hoofdstad aan ontmoetingen en indrukken had beleefd. Afgezien nog van den »Oorlogstijd« was dit echter niet het moment om Weenen op z'n mooist te zien. De *beau monde* is er dan naar den buiten, het »feche» straat-leven mist daardoor zijn schittering van elegantie en het anders op hooge spanning staande kunstleven heeft de verslapping zijner verpoozing.

Toch is het Mej. Kuyper gelukt bij haar sterke aandrift naar schoonheidsgenieting en diepe ontvankelijkheid voor indrukken, onder deze min gunstige omstandigheden in Weenen nog veel mooi's te beleven en weet zij daar aangenaam van te vertellen.

Van uit het Evangelisches Hospiz, waar zij met haar zuster intrek heeft genomen, is haar eerste gang naast de St. Stephanus-Kirche. In haar dagboek geeft zij er een, met architektonische opmerkingen doormengde beschrijving van, maar laat haar lezers ook invoelen haar compassie met de snikkende en weenende vrouwen, die in deze kathedraal tot God bidden voor de mannen in den oorlog. Volgt een verslag van Musea-bezoek met van niet geringe kennis van schilderijen en van esthetisch-voelen getuigende opmerkingen. Minder goed is zij te spreken over de omstreken van Weenen. Het Prater viel tegen, de Kahlenberg kon, onder den verschen indruk van de Hohe Tatra, maar matig, alleen Schönbrunn sterk bekooren en tusschen haar daarvan vertellen vlecht zij allerlei historische wetenswaardigheid.

Dat de dames, na in 'n Ambulance te hebben gewerkt, voor »Weenens's beroemd Invaliden-hospitaal met daarbij behoorende Invaliden-scholen" interesse hadden, is te begrijpen. Van wat zij daar gezien hebben geeft de schrijfster In zeven bladzijden een zeer lezenswaardig overzicht.

I Augustus '17 zijn ze weer in Duitschland. »In Dresden ontmoeten zij »den grooten Nederlander", die blijkbaar reeds »verjonging" gevonden had" en zijn dochters meeneemt naar Weiszer Hirsch. Straks in Berlijn, ergeren zij zich aan de smakelooze wijze waarop de Pruisssen hun Hindenburg, door spijkers-te-slaan in zijn houten standbeeld, liefde en eerbied betuigen.

Op den 3en Augustus komen ze, over Bentheim, weer behouden in het Vaderland.

* * *

Voor mij ligt de groote bekoring van Hongarije in Oorlogstijd, zooals ik in het begin reeds zei, hierin, dat uit de beschrijving der veelsoortige ontmoetingen die de schrijfster had en de wisselende indrukken, die zij ontving, het daarop reageeren van haar eigen harmonisch-innerlijk zoo onbedekt naar voren komt. Bij dit onbewust en daarom nooit hinderlijk kijkgeven op eigen innerlijk, heeft ze, althans bij mij, en naar ik meen bij allen, die voor medegevoel met achteruitgestelden en miskenden ontvankelijk zijn, haar opzet, Hongarije te doen lief krijgen, bereikt. En ook heeft Mej. Kuyper weer door dit haar boek getoond, dat de »Reisbeschrijving" het literatuur-genre is waarin zij zich bij haar artistiek talent en neiging tot doceeren met de meeste gracie beweegt. G.

Officieele Berichten.

Verbetering van de tractementen van de dienaren des Woords.

De deputaten der Generale Synode, »ter verbetering van de tractementen van de dienaren des Woords", werden door de Synode te Rotterdam gemachtigd, wanneer een verzoek van hen kwam van broeders, die bereid zijn met het oog op de groote moeilijkheden, eene bijzondere gave voor dezen nood af te staan, deze broeders voor te lichten, welke predikanten voor zulk eene ondersteuning het meest in aanmerking dienen te komen. (Acta Generale Synode Rotterdam, 1917, blz. 45.)

Nu zijn aan deputaten enkele namen van zulke broeders kenbaar gemaakt, doch zij vermoeden dat er nog meer zullen wezen, die zich ook in deze niet onbetuigd willen laten, maar die tot nu toe gewacht hebben met zich aan te melden, omdat zij niet genoegzaam bekend waren met het adres van hen, tot wie zij zich om voorlichting konden wenden.

De deputaten vonden het dus raadzaam, hunne namen in de kerkelijke bladen te publiceeren en dan tevens mede te deelen:

a. dat zij de broeders of ook zusters, die tot verbetering van de tractementen van de predikanten in de Gereformeerde Kerken „eene bijzondere gave" willen afstaan en daarbij eenige „voorlichting" begeeren, vriendelijk verzoeken aan één der deputaten vóór 15 Juni e.k. hunne namen wel te willen opgeven;

b. dat deputaten zich voorstellen spoedig daarna al die broeders en zusters uit te noodigen tot eene samenkomst, opdat zij met elkander, desgewenscht, een comité gaan vormen;

c. dat deputaten bereid zijn, dat comité, indien daarop prijs wordt gesteld, voor te lichten in zake de vraag, wie het eerst en het meest voor ondersteuning in aanmerking zouden moeten komen.

Deputaten voornoemd,

Prof. L. Lindeboom, Voorz., Kampen.
Prof. Dr. H. H. Kuyper, Bloemendaal.
Mr. A. J. L. van Beeck Calkoen, Den Haag (Rijnstraat 10)
L. de Vries Hzn., Groningen.
Dr. J. Hania, Secretaris, De Bilt, Kloosterpark.

Kampen, De Bilt, 21 Mei 1918

(Kerkelijke bladen worden vriendelijk verzocht bovengenoemd stukje te willen overnemen.)

OPROEPING
voor de Kas „Ex Bonis Publicis".

Deputaten ter uitvoering van art. 19 K. O. (kas E. B. P.) in de prov. Groningen roepen op: Jonge menschen, behoorende tot een der Gereformeerde Kerken in de Prov. Groningen, die in aanmerking wenschen te komen voor financieele ondersteuning in de opleiding tot den Dienst des Woords. Aangifte moet schriftelijk geschieden vóór 15 Juni a. s. Adres Ds. F. G. Petersen te Veendam, bij wien de noodige inlichtingen zijn te bekomen.

De secretaris van Deputaten voorn.
F. G. PETERSEN.

Veendam, 22 Mei 1918.

Buitenland.

N.-Amerika. Vooral in de nieuwe wereld gaan er stemmen op die roepen, dat het te betreuren is, dat de kerken van Christus zoo verdeeld zijn. Het aantal onderscheidene kerken in N.-Amerika is dan ook verbazend groot. Alle kerken die in Duitschland, Engeland, Rusland enz. gevonden worden, treft men ook aan in Amerika, daar in den regel de landverhuizers aan de kerk, waartoe zij in het oude vaderland behoorden, getrouw blijven, terwijl bovendien een aantal nieuwe secten ontstonden. Nu is de gedeeldheid op het terrein van de kerk des Heeren te betreuren. Er is vaak naijver en jaloerschheid. En daarom zeggen sommigen: als men de verschillen niet zoo zeer op de spits dreef en niet aldoor sprak over beginselen en nog eens beginselen, zou er heel wat meer gedaan kunnen worden voor de uitbreiding van het Koninkrijk Gods.

Op deze wijze redeneert ook ongeveer de jonge Rockefeller, die tot de Baptistische kerk behoort. Hij wil dat zijn kerk zal prijsgeven wat haar als afzonderlijke kerk kenmerkt. Hij zou bijv. gaarne zien dat het doopen door onderdompeling zoo niet afgeschaft, dan toch aan de keuze van den doopeling werd overgelaten. Hij beschouwt de wijze van doopen in zijn kerk gebruikelijk, als een menschelijke inzetting, waaraan in de toekomst al minder waarde zal toegekend worden.

Wij Gereformeerden geven toe, dat de doop door onderdompeling niet de eenige wettige bediening van het Sacrament is; wij meenen niet onschriftuurlijk te handelen, wanneer wij doopen door middel van besprenging. Maar in de Baptistische kerk zijn er die vreezen, dat wanneer vandaag het eene punt wordt prijsgegeven, morgen het andere punt volgen zal.

Ten opzichte van den jongen Rockefeller is men dan ook niet zonder vrees wat zijn belijdenis omtrent de grondwaarheden der Chr. kerk betreft, zoodat de predikant Matherson in een schrijven aan de New-York *Times* de vraag heeft gesteld, of het wel oorbaar is dat deze rijke lid blijft van de Baptistische kerk? De leerstukken van de inspiratie en onfeilbaarheid der Heilige Schrift, het plaatsbekleedend lijden van Christus, de opstanding en de wederkomst van Christus, worden door hem niet beleden.

Het is niet te verwonderen dat deze afwijking bij den jongen Rockefeller gevonden wordt. De Baptistische kerk van de Fifth Avenue te New-York (de wijk waar de rijken wonen) is bediend geweest door Dr. Johnston, een aanhanger der Evolutie-theorie van Dr. Aked, een modern predikant. Al worden geen van beiden meer als predikers gezocht, toch blijkt er iets, wellicht veel, van hetgeen zij hebben gezaaid, althans bij den jongen Rockefeller, te zijn ontkiemd.

In zijn schrijven in de *Times* zegt de predikant Matherson, dat hij dankbaar is voor hetgeen Rockefeller offert voor de wetenschap. Maar hij raadt hem toch aan de Baptistische kerk te verlaten, en zich bij eene vrijzinnige gemeente aan te sluiten.

Deze raad is zeker niet verkeerd. Maar zou Rev. Matherson niet verder moeten gaan? Als het toch gebleken is dat de Baptistische kerk van de Fifth Avenue van New-York door moderne leeraars gediend werd en de predikanten Dr. Johnston en Dr. Aked niet de eenige Baptistische predikanten geweest zijn of nog zijn, die de moderne leer verkondigen, wordt het dan geen tijd dat er in de eerste plaats leertucht uitgeoefend wordt over de predikanten?

Winckel.

Voor Kinderen.

VELERLEI WEGEN.

XXVIII.

De verkeerde weg.

Drieduizend jaar ongeveer geleden, zoo schreef Karel Reinier later, regeerde in het Oosten een machtig vorst. Hij heerschte over Israël en heette Salomo. Hij was bekend en geëerd om zijn rijkdom, zijn macht en bovenal om zijn wijsheid. Hij schreef ook verscheiden boeken, en was gelijk zijn vader David een dichter. In een der boeken, dat we allen kennen, de Prediker zegt de wijze, door Gods Geest geleide koning:

„Verblijd u, o jongeling, in uw jeugd, en laat uw hart zich vermaken in de dagen uwer jongelingschap, en wandel in de wegen uws harten, en in de aanschouwing uwer oogen; maar weet, dat God, om alle deze dingen, u zal doen komen voor het gericht.

»Zoo doe dan de toornigheid wijken van uw hart, en doe het kwade weg van uw vleesch, want de jeugd, en de jonkheid is ijdelheid.

»En gedenk aan uwen Schepper in de dagen uwer jongelingschap, eer dat de kwade dagen komen, en de jaren naderen, van dewelke gij zeggen zult: Ik heb geen lust in deze;

Eer dan de zon en het licht en de maan en de sterren verduisterd worden, en de wolken wederkomen na den regen."

Deze les is na duizenden jaren nog van kracht. Ongelukkig kennen zooveel jongelui haar niet of vergeten haar, omdat zij de ijdelheid der wereld verkiezen boven de vreeze Gods.

Zoo ging het ook mij in mijn nieuwen werkkring. Ik kon het wel buiten God stellen, of liever ik dacht bij mijn werk in het geheel niet aan Hem, en beseffe in het minst niet hoe ook voor dingen van dit leven Zijn genade noodig was. Ware Hij niet zelf tusschenbeide getreden, ik zou verloren geweest zijn.

Na deze eigen woorden van den zendeling verhaal ik thans zelf weer verder.

In zijn nieuwen werkkring was Reinier al even voorspoedig als in de vorige. Vlug van verstand en bevatting, oplettend en nauwkeurig, wist hij zich al spoedig in het nieuwe bedrijf in te werken, waarvan hij weldra een gewaardeerde steun was. Natuurlijk was dit voor zijn patroons een reden van niet geringe tevredenheid. Zij lieten hem dit merken, wel niet met veelheid van woorden, maar des te duidelijker door een aanmerkelijke verhooging van loon.

Zoo kon Karel dan al spoedig op vrij grooten voet gaan leven, mooie kamers bewonen, zich fijn kleeden, in één woord, het er van nemen, en toch nog geld naar huis overzenden, al was dit niet zoo bepaald noodig. Het was in elk geval een teeken, dat hij in zijn werk voldeed. Zijn ouders die daar niet blind voor waren, lieten niet na hem dit te laten merken, en den braven zoon hoogen lof toe te zwaaien dien hij gretig indronk.

Doch er bestaat een oud spreekwoord: Het zijn sterke beenen die de weelde dragen. Dat zou ook Karel ondervinden.

Op zijn kantoor en elders kwam hij vaak in aanraking met personen, op wier omgang ten volle het woord der Schrift toepasselijk was: Kwade samensprekingen bederven goede zeden. Al diende Karel ook God niet, goede zeden had hij dusver bewaard. Hij was geen drinker of verkwister, bleef des avonds niet laat uit, kwam op geen verkeerde plaatsen, in één woord, hij had een geregeld, fatsoenlijk leven geleid.

Doch nu de voorspoed kwam, kwam ook de verleiding. Hij maakte kennissen, kreeg zoogenaamde vrienden, en die wisten hem aan het verstand te brengen dat men in Indië anders kon leven dan in Nederland. Veel dat daar werd afgekeurd kon er op Java best mee door. Hoofdzaak was zaken doen, veel geld verdienen en daarvoor zoo veel mogelijk genot en pret hebben. Als men zijn werk verricht had, ging het niemand aan, hoe een ander zijn vrije uren besteedde. Alleen thuis zitten, foei; dat wat te eentonig! Dan liever in vrolijk gezelschap een goed glas gedronken, en bij spel en zang de uren doorgebracht. Het moest gaan naar het oude liedje:

Schep vreugde in 't leven,
Zoo lang het lampje schijnt.

Ging het vroeg of laat uit, welnu dood is dood. Van een ander leven weten we toch niets.

Onder lieden die zoo dachten en spraken, bevond Karel zich elken dag.

Hij had eens gehoord dat de oude Hollanders uit vroeger eeuwen plachten te zeggen: Wie naar Indië gaat om daar een poos te blijven bergt aan de Kaap zijn geweten op, en haalt het weerom als hij terugkeert. Dat was nu wel op Karels vrienden niet geheel toepasselijk in den ouden zin, maar wel wat hun leefwijs betreft, en hun jagen naar vermaak op de wegen der goddeloosheid. Alleen begon hij de deugd en goede zeden waarin hij was opgebracht, lastig te vinden, een knellenden band, waarvan het geraden was zich zoo spoedig mogelijk te ontdoen.

En waarom ook niet? Hier waren geen ouders die toezicht op hem konden houden, geen bekenden die zouden verklappen hoe hij leefde. Daarbij, zulk een leven als zijn vrienden leidden, vond hier maar bij weinigen afkeuring, ieder scheen het heel natuurlijk te vinden dat jonge menschen die goed verdienden, weinig bekenden hadden, elkaar en de gezelligheid zochten, en drukke bezoekers waren van drinkwinkels, schouwburgen en dergelijke.

Weldra was Karel een bekend en gezocht lid van het groote gezelschap, bijna alle jongelui uit Nederland overgekomen, en alle jagend naar hetzelfde doel, in den kortst mogelijken tijd rijk te worden of een hooge plaats te veroveren. Wie het zoover had gebracht, kon dan later of reeds dadelijk op zijn lauweren gaan rusten.

Op een avond ging Karel Reinier den grooten weg op, om zich te begeven naar een bekend en druk bezocht koffiehuis. Daar zou namelijk een van de vrienden die jarig was een feest geven. Geen beter plaats daarin dan dit koffiehuis. Het bood meer ruimte dan de woning van een hunner, en daarbij had toch geen van allen een eigenlijk tehuis.

Toen Karel dicht bij het feestgebouw was, keek hij even op zijn uurwerk, om te zien of hij reeds kon binnentreden. Eensklaps bemerkte hij, dat hij zich straks in den tijd moest vergist hebben. Hij was nog ruim een half uur te vroeg, en weinig lust gevoelend om reeds naar binnen te gaan, besloot hij nog een eindje om te wandelen.

Hij dwaalde door wegen en stegen, gelijk hij dat in Nederland zoo vaak had gedaan. Doch weldra bespeurde hij, hoe het verschil tusschen de beide landen ook hierin uitkomt, dat menigeen zich in het warme Oosten spoediger vermoeid gevoelt dan in het vaderland. Hij gevoelde behoefte even te rusten, en was blij, toen hij dicht bij een groot, wit huis ontdekte, dat in een tuin lag. Zonder verlof stapte hij den hof binnen, en nam plaats op de eerste de beste bank.

De rust was heerlijk, en gaarne had hij hier nog langer vertoefd. Doch hij begreep dat het niet aanging de vrienden te laten wachten. Juist wilde hij opstaan, toen onverwacht een geluid tot hem doordrong dat zijn aandacht trok. Hij luisterde opmerkzaam, en kon niet nalaten nog een oogenblik te blijven. Hoogenbirk.